

วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๔๖๐ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๓๔ หน้า ๑๐๕๖

การทรงพระผนวช

สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนสุโขทัยธรรมราชา

พระพุทศักราช ๒๔๖๐

ด้วยสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนสุโขทัยธรรมราชา ได้กราบบังคมทูลพระกรุณาว่า ทรงมีพระศรัทธาจะทรงพระผนวชเป็นพระภิกษุ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชหัตถ์ยปรายโทัยในการที่สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนสุโขทัยธรรมราชาจะทรงพระผนวชเป็นพระภิกษุ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานตั้งการที่จะทรงพระผนวชตามขัตติยราชประเพณี อย่างสมเด็จพระเจ้าฟ้าทรงพระผนวชในพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย แลทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระเกียรติยศเพิ่มเติมเป็นพิเศษอีกบางอย่าง

อนึ่งทรงพระราชดำริเห็นว่า สมเด็จพระเจ้าฟ้าทรงพระผนวช พระบรมวงศานุวงศ์แลข้าราชการฝ่ายหน้าฝ่ายใน เลยถวายดอกไม้รูปเทียนมิให้ถวายของอันเป็นประเพณีมาแล้ว ในครั้งนั้นก็โปรดเกล้าฯ ให้ถวายดอกไม้รูปเทียน แลมีรายการทรงพระผนวชโดยกำหนดงานดังนี้

วันที่ ๒๖ มิถุนายน พระพุทศักราช ๒๔๖๐ เป็นวัน

สมโภช เจ้าพนักงานได้ตั้งการในพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย

เล่ม ๓๕ น้ ๑๐๕๗ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๖๐

ผูกพระสูตรที่ทองแผ่นลวดไขกัน นำพระที่นั่งบุษบกมาลาแนว
เสาทั้งสองตลอดพระเฉลียงทั้ง ๒ ข้างเป็นที่ประทับพระบรมวงศา
นวนุวงศ์ฝ่ายใน นำพระสูตรที่ถอดพระราชบัลลังก์ ท่ามกลาง
พระที่นั่งต่อพระราชบัลลังก์ออกมาตั้งเตี้ยทองภายใต้เพดานดอก
ไม้สดร้อยกรงเป็นระบายสองชั้น มีดาวเพดานแขวนพวงพระย้า
ล้วนด้วยดอกไม้สด วิจิตรงดงาม เป็นที่สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ
ประทับนท่ามกลางที่สมโภช นำเพดานดอกไม้สดตั้งโต๊ะทองวาง
พานพระมหากะฐินรองไทรที่จะทรงกรงอยู่เบื้องขวา เบื้องซ้าย
ก็ตั้งโต๊ะทองวางพานพระมหากะฐินรองบาตรเป็นคู่กัน ต่อออกมา
ตั้งโต๊ะหมู่ทองสำหรับใหญ่ วางเทียนแลกรวยดอกไม้หมากเมี่ยง
เครื่องสักการพระอุปัชฌายจารย์แลพระกรรมวาจาจารย์ ตั้งพาน
ทองคำ ๒ ชั้นรองไทรแพรอาไศรยแลบาตรดินเป็นคู่กันอีกสำหรับ
หนึ่ง ตั้งตาลิบัตรพร้อมด้วยบริวารเครื่องพระราชอิสริยยศสำหรับ
สมเด็จพระเจ้าฟ้าทรงพระผนวช มีเครื่องศิลาอ่อนสำหรับ ๑ เครื่องทอง
แดงบริสุทธิมสำหรับ ๑ เครื่องถมปัดสำหรับ ๑ เครื่องมุกสำหรับ ๑
เครื่องแก้วเจียรนัยสำหรับ ๑ รวมตั้งบนโต๊ะหมู่ทอง ส่วนเครื่อง
บริวารอื่นๆ ตั้งบนโต๊ะนำเสาพระที่นั่งด้านตัวนอก ส่วนไทรยาม
แลบริวารถวายพระสงฆ์ที่จะมาสมาคมในการทรงพระผนวช ตั้งบน
โต๊ะนำเสาด้านวันออก ทรงคณาจารย์นั่งโต๊ะเครื่องบริวารตั้งโต๊ะ

วันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๔๖๐ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๓๔ หน้า ๑๐๕๘

บายศรีแก้ว บายศรีทองบายศรีเงิน เครื่องเวียนเทียนสมโภช
แลตั้งเกี้ยวพระบรมวงศานุวงศ์ที่พระเจดีย์ด้านตะวันตก แลเกี้ยว
ข้าราชการต่อลงไปจนพระเจดีย์ด้านตะวันออกที่จะได้เวียนเทียน
ไว้พร้อม

ครั้นเวลาบ่าย ๔ โมง สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุน
สุโขทัยธรรมราชาเสด็จมาประทับพระที่นั่งดุสิตาภิรมย์ โปรด
เกล้าฯ ให้พระยาเทพากรดัญญะมาลาเจริญพระเกษยา เวลาบ่าย ๕ โมง
เศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเครื่องเต็มยศนายพลเสื่อ
ป่าป้อนใหญ่ ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ทรงสอดสายสพาย
มหาสุรภรณ์ เสด็จออกประทับพระราชบัลลังก์ในพระที่นั่ง
อมรินทรวินิจฉัย พระบรมวงศานุวงศ์ข้าราชการฝ่ายทหารพลเรือน
แต่งเต็มยศเฝ้าทูลลอองธุลีพระบาทตามลำดับ เมื่อสมเด็จพระเจ้า
น้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนสุโขทัยธรรมราชาเจริญพระเกษยาแล้ว
ทรงเครื่องอย่างที่จะสมโภชทรงพระผนวช คือทรงพระภูษายกทอง
พื้นสี พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ทรงสวมฉลองพระองค์
ครุฑวิรูปัตตหน้าเครื่องต้นเนืองพระอังษณาเสร็จ เสด็จยังพระที่นั่ง
อมรินทรวินิจฉัย ประทับเหนือเตียงทองภายใต้เพดานดอกไม้
สด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
พราหมณ์เบิกแว่นเวียนเทียน พระบรมวงศานุวงศ์ฯ ทูลลอองธุลี

เล่ม ๓๔ หน้า ๑๐๕๕ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๔๖๐

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระประชวรแล้ว พราหมณ์
รวมแวนต์เก็บเงินโยกวันตามวิธีไสยศาสตร์ ถวายน้ำมะพร้าวแล
แบ่งเจิมพระหัตถ์แล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงหลัง
น้ำพระมหาสังข์ทรงเจิมพระราชนัดดาแล้ว สมเด็จพระเจ้าน้อง
ยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนสุโขทัยธรรมราชา เสด็จกลับประทับ
เปลื้องเครื่องที่พระที่นั่งดุสิตดาภิรมย์ตามเดิม พระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว เสด็จขึ้น

วันที่ ๒๗ มิถุนายนเป็นวันทรงพระผนวช เวลาเช้าเจ้าพนักงาน
ได้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระประชวร
เป็นลวดลายอย่าง วิจิตรงดงามเช่นเวลาเวลานี้ ตั้งขึ้นที่ท่ามกลาง
อาสนสงฆ์ ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ซึ่งเป็นที่ทรง
พระผนวชไว้แล้ว พระสงฆ์ก็ได้มาสมาคมสนับิบาท ๓๐ รูป
มีสมเด็จพระมหาสมณเจ้าเป็นประธาน ครั้นเวลาเช้า ๓ โมงเศษ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเครื่องเต็มยศทหารมหาดเล็ก
รักษาพระองค์(ของพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิรา
ลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) ทรงประดับเครื่องราชอิสริยา
ภรณ์ สอดสายสพายปฐมจุลจอมเกล้า เสด็จยังพระที่นั่งดุสิต
ดาภิรมย์ ทอดพระเนตรสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอทรงเครื่องแล้ว
เสด็จออกเฝ้าพระที่นั่งดุสิตดาภิรมย์ประทับพระราชยานนั่ง เสด็จ

วันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๔๖๐ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๓๔ หน้า ๑๐๖๐

พระราชดำเนิรเป็นขบวนรบไปประทับที่พลับพลาเปลื้องเครื่องประ
ศูหลังวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ฝ่ายสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ
เจ้าฟ้ากรมขุนสุโขทัยธรรมราชาทรงเครื่องอย่างทรงพระผนวช ทรง
พระภูษายกทองห้องขาว พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ทรง
สวมฉลองพระองค์ครุยวิวทองเครื่องต้นเฉียงพระอังสาแล้ว ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีขบวนเสด็จเป็นพระเกียรติยศพิเศษ
ประทับพระราชยานงาผูก ๘ มีส่นมตำรวจแห่เสด็จ ๒๕ คู่ คือ
ตำรวจหอก ๑๕ คู่ ตำรวจสพายกระบี่ ๖ ที่ตำรวจ ๔ คู่ นายตำรวจ
โท ๒ คู่ นายตำรวจเอก ๒ คู่ ขุนตำรวจโท ๒ คู่ แต่มีกรมวังชั้น
ปลัดกรมเคียงพระราชยาน แลเจ้าพนักงานภูษามาลาอยู่หน้าพระ
กลดหักทองขวาง เสด็จแต่พระทวารเทเวศร์รักษาออกประตูพิมาน
ไชยศรีเลี้ยวไปหยุดประทับที่นำพลับพลาเปลื้องเครื่อง พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงรับเสด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้า
ที่จะทรงพระผนวชขึ้นบนพลับพลา แล้วโปรดเกล้าฯ ให้
เสด็จออกเถกทรงโปรยทานพระราชทานเงินสลึงกับสตางค์ทองขาว
เป็นจำนวนเงิน ๘๐ บาททรงโปรยเสร็จแล้ว ทรงจุพระกร
สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนสุโขทัยธรรมราชาเข้าใน
พระอาราม เสด็จทรงพระดำเนินโดยทางลาดพระบาทไปขึ้นพระ

เล่ม ๓๔ หน้า ๑๐๖๑ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๔๖๐

อุโบสถ สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้ากรมขุนสุโขทัยธรรมราชา
ทรงจุดเทียนทองบูชาพระพุทธรูปมณีนีรัตน์ปฏิมากร แล้วพระ
ราชทานเทียนรูปในพานมหาดเล็กเชิญ ให้ทรงจุดบูชาพระสัมพุทธ
พรรณี พระพุทธรูปยอค้ำฟ้าโลก พระพุทธรูปเสด็จลีลนภาโลยเสร็จ
ประทับเคียงทองริมผนังด้านนอกท้ายอาสน์สงฆ์ พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการแล้ว ทรงอุ้มไถร
สำหรับทรงพระผนวชนำสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุน
สุโขทัยธรรมราชาเข้าไปยังสังฆสมาคม พระราชทานไถรแล้วประ
ทับพระราชอาสน์ สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนสุโข
ทัยธรรมราชาทรงอุ้มไถรเข้าไปยังท่ามกลางสังฆสมาคมภายใต้เพ
ดานดอกไม้สด ถวายเครื่องสักการบูชาขอพรพรพชาติต่อสมเด็จพระ
พระมหาสมณะ ๆ ทรงแสดงคุณพระรัตนไตรย์แก่ประธานพระ
โอรุบาทแล้ว ทรงครองอังสะประธาน สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ
เจ้าฟ้ากรมขุนสุโขทัยธรรมราชา เสด็จออกมายังที่ประทับเดิมทรง
ครองผ้ากาสาวพัสตร์ เจ้าพนักงานประโคมแตรสังข์ฆ้องไชยเครื่อง
ดุริยดนตรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรด
ช่วยทรงครองผ้าพระราชทานเสร็จแล้ว เสด็จเข้าไปในท่ามกลาง
สังฆสมาคม ทรงรับพระไตรสรณาคมน์เลขาศักดิ์ต่อสมเด็จพระ
เจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาวชิรญาณวโรรส พระมหาสมณะแล้ว

วันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๔๖๐ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๓๔ หน้า ๑๐๖๒

ถวายเครื่องสักการบูชาทรงขอนิสสัยเลอุปสมบท ต่อสมเด็จพระมหาสมณะเป็นพระอุปัชฌาจารย์ พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นชินวรสิริวัฒน์เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระสงฆ์ได้กระทำอุปสมบทกรรมด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจาเสร็จแล้ว สมเด็จพระมหาสมณะพระอุปัชฌาย์ทรงบอกอนุสาสน์เสร็จการทรงพระผนวชแล้ว พระภิกษุ สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนสุโขทัยธรรมราชา ทรงถวายไตรสลับแพรแดงของไทยธรรม แต่พระอุปัชฌาจารย์พระกรรมวาจาจารย์ แด่แก่พระสงฆ์ผู้หนึ่งหัตถบาตเสร็จแล้ว ประทับพระแท่นบัวกลุ่มอาสนซึ่งเจ้าพนักงานได้ จัดตั้งขึ้นใหม่ข้างผนังด้านออก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประเคนเครื่องเสวยเพนแด่สมเด็จพระมหาสมณะ พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นชินวรสิริวัฒน์แล้ว ทรงประเคนเครื่องเสวยแด่พระภิกษุสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนสุโขทัยธรรมราชา แด่ประทับทรงปฏิบัติอยู่ที่นั่นด้วย พระบรมวงศานุวงศ์ทรงประเคนอาหารภัตแก่พระสงฆ์ผู้หนึ่งหัตถบาต แด่แบ่งไปรับพระรฆทานฉันทที่พระพุทธรูปรางค์๑๐รูปเมื่อเสร็จการรับพระราชทานฉันทแล้วกลับเข้ามายังอาสนในพระอุโบสถตามเดิม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประเคนบริวารเครื่องพระราชอิศริยยศ สำหรับสมเด็จพระเจ้าฟ้าทรงพระผนวชแล้ว ทรงนำสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าพระภิกษุไปทรงรับผ้าไตร

เล่ม ๓๔ หน้า ๑๐๖๓ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๖๐

ของสมเด็จพระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวงที่ช่อง
พระฉากด้านใต้ แล้วทรงรับดอกไม้รูปเทียนของพระบรมวงศา
นวงศ์ข้าทูลลอองธุลีพระบาทฝ่ายในถวายเสร็จเสด็จมาประทับพระ
แท่นอาสนข้างผนังพระอุโบสถตามเดิม ทรงรับดอกไม้รูปเทียน
ของพระบรมวงศานุวงศ์ และข้าทูลลอองธุลีพระบาทฝ่ายนอกถวาย
แล้ว พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา สมเด็จพระมหาสมณเจ้าเถลิงถวัลยอติเรก
พระวรวงศเชอกรมหมื่นจันทบุรีวิจิตรนฤมิตรถวายพระพรลาเสร็จ เวลา
บ่ายโมงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินกลับโดย
ขบวนราบตามทางเดิม สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุน
สุโขทัยธรรมราชาพระภิกษุ ประทับอยู่ณพระอุโบสถวัดพระ
ศรีรัตนศาสดาราม ทรงรับดอกไม้รูปเทียนของข้าราชการถวาย
ต่อไป

ครั้นเวลาบ่ายค่ำ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จประทับ
พระอุโบสถพระพุทธรัตนสถาน ทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการ
พระพุทธบุษยรัตนเจดีย์พระพุทธมณีรัตนปฏิมากรแล้ว พระสงฆ์
๑๕ รูปมีสมเด็จพระมหาสมณเจ้าเป็นประธาน กับสมเด็จพระเจ้า
น้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนสุโขทัยธรรมราชาพระภิกษุใหม่ ได้
เข้าไปสนับนาคพร้อมกันในพระอุโบสถ กระทำญัตติจุดตุตถกรรม
เพื่อเป็นทัฬหีกรรม แต่สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้ากรมขุนสุโข
ทัยธรรมราชาพระภิกษุใหม่มีอาการหนึ่งแล้ว พระสงฆ์ถวาย

วันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๖๐ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๓๔ หน้า ๑๐๖๔

อติเรกถวายพระพรลากลับ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินออกจากพระอุโบสถ พร้อมด้วยสมเด็จพระมหาสมณะ แลสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าพระภิกษุใหม่ ยังนำพระที่นั่งภาณุมาศจรัญ ทรงพระกรุณาโปรดให้รถยนต์พระที่นั่งรับเสด็จสมเด็จพระมหาสมณะไปส่งยังวัดบวรนิเวศวิหาร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงลงมาพระที่นั่งพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้าพระภิกษุที่ทรงพระผนวชใหม่ เสด็จพระราชดำเนินโดยขบวนรถม้าหน้าตามเสด็จ ไปส่งสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้ากรมขุนสุโขทัยธรรมราชาพระภิกษุ ยังพระอารามวัดบวรนิเวศวิหาร เสด็จเข้าในพระอุโบสถทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระพุทธชินศรี พร้อมด้วยพระภิกษุ สมเด็จพระเจ้าเองยาเธอเสร็จแล้ว เสด็จทรงนำขึ้นยังพระตำหนัก สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ ทรงจุดเทียนนมัสการพระอัฐิแล้วเสด็จขึ้นพระตำหนักบนหยา ซึ่งสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนสุโขทัยธรรมราชาพระภิกษุ จะประทับจำพรรษาอยู่จนตลอดกาล แลส่วนการในพระอารามสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาวชิรญาณวโรรส พระมหาสมณะได้ทรงจัดให้มีสวนมนต์ ในการขึ้นพระตำหนักบนหยา^{ซึ่ง}นอกด้วย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประทับอยู่จนเวลาเกือบ ๒ ทุ่ม จึงเสด็จพระราชดำเนินกลับเข้าสู่พระบรมมหาราชวัง เป็นเสร็จการ